

LUONNOS

VALTIONEUVOSTON ASETUS MIKROYHDISTYSTEN TILINPIDOSTA**1 Asian tausta**

Ehdotuksella esitetään annettavaksi uusi valtioneuvoston asetus mikroyhdistysten tilinpidosta. Asetus annettaisiin yhdistyslain (503/1989, YhdL) 37 a §:n 7 momentin nojalla, ja se sisältäisi tarkemmat säännökset mainitun lainkohdan perusteella ns. mikroyhdistyksille sallitun tilinpidon järjestelyistä ja sisällöstä sekä tilinpidon kaavoista ja vuosilaskelmasta. Mikroyhdistyksellä tarkoitetaan laissa ja asetusehdotuksessa yhdistyslain 37 a §:n 2 momentin mukaista yhdistystä, jonka saamien avustusten ja muiden tulojen yhteenlaskettu määrä tilikaudella on enintään 30 000 euroa sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella, joka ei harjoita liiketoimintaa ja joka on päättänyt saman lainkohdan 3—7 momentissa tarkoitettujen säännösten soveltamisesta yhdistyksen tilinpitoon.

Käytännössä voi olla tilanteita, joissa mikroyhdistyksen määritelmän tuottojen ja toiminnan luonteen osalta täyttävän yhdistyksen rahoittajat, sopimusosapuolet tai sen harjoittama toiminta muuten edellyttää kirjanpitolain (1336/1997) mukaista kirjanpitoa ja tilinpäätöstä. Tällaiset muuhun lainsäädäntöön (ks. asetusehdotuksen 3 §:n 2 momentti) ja yhdistyksen saamaan avustukseen (3 §:n 5 momentti) perustuvat tilanteet on nimenomaisesti otettu huomioon asetusehdotuksessa, joka ei estä tilinpitoa pidemmälle menevistä raportointivaatimuksista sopimista esimerkiksi yhdistyksen saaman muun rahoituksen ehdoissa.

2 Asetuksen sisältö

Tilinpidossa yhdistyksen taloudelliset tapahtumat merkitään kassaperusteisesti aikajärjestyksessä ja ilman aiheetonta viivytyksiä. Kaikista tapahtumista tulee käydä ilmi niiden sisältö ja ajankohta. Lisäksi tilinpitoa soveltavassa yhdistyksessä on jatkuvasti pidettävä ajantasaista luetteloa yhdistyksen varoista ja veloista sekä huolehdittava siitä, että tilinpidosta saa tarvittavat tiedot mahdollisen verovelvollisuuden sekä mahdollisten avustusten ehtojen täyttämiseksi. Tilinpitoon perustuvassa mallissa yhdistyksen jäsenillä on lähtökohtaisesti oikeus päästä tarkastelemaan tilitapahtumia vähintään kuukausittain, jolloin tilikaudelta ei ole tarpeen laatia erillistä vuosilaskelmaa. Yhdistyksen säännöissä tai sääntömuutoksesta päättämiseen sovellettavaa menettelyä (määräenemmistö ja kokouskutsu) vastaavalla yhdistyksen kokouksen päätöksellä voidaan toisaalta määrätä, että tilitapahtuma-aineistoa pidetään jäsenten nähtävänä harvemmin tai ei lainkaan, jos yhdistys laatii erillisen vuosilaskelman, jonka vahvistamisesta päätetään yhdistyksen kokouksessa (HE 200/2022 vp, s. 21).

Tilinpidon tarkoituksena on keventää pienimuotoisen kansalaistoiminnan hallinnollista taakkaa. Tilinpidolla dokumentoidaan pienyhdistysten taloudellista toimintaa tarkoituksenmukaisella ja verrattain yksinkertaisella tavalla, jonka perusteella yhdistyksen jäsenillä on mahdollisuus saada riittävät tiedot yhdistyksen taloudellisesta toiminnasta ja joka täyttää toimijoiden talouden seurannalle asetettavat yleisen edun intressit. Nämä vaatimukset täyttyvät, kun mikroyhdistys voi jatkuvasti selvittää velkojen ja saamisten määrän ja kirjanpidosta voidaan saada tarvittavat tiedot verovelvollisuuden sekä mahdollisten avustusten ehtojen täyttämiseksi (3 §:n 1 momentti).

Tilinpidon käytännön järjestämisen kannalta olennainen merkitys on jäljempänä tarkemmin kuvailtavalla tavalla sillä, *toteutetaanko tilinpito jäsenavoimena*, eli siten, että yhdistyksen jäsenellä on pyynnöstä oikeus saada tilinpito nähtäväkseen kerran jokaiselta päättyneeltä kalenterikuukaudelta ja tiedot pidetään nähtävillä vähintään kahden viikon ajan viimeistään kahden viikon kuluttua pyynnöstä (ks. YhdL 37 a §:n 6 momentti ja asetusehdotuksen 2 §:n 2 kohta). Jäsenavoin tilinpito voidaan käytännössä järjestää hyvin yksinkertaisella tavalla. Jos tilinpito muutetaan ei-jäsenavoimeksi tilivuoden aikana, asetuksen mukainen pääkirjanpito on

laadittava jälkikäteen tilivuoden alusta lähtien. Sama koskee pääkirjanpidon laatimista eri tilivuosien välillä siten, että vertailutiedot tulee kyetä esittämään.

Asetusehdotuksessa pyritään kuvaamaan tilinpidon olennainen sisältö tavalla, joka on sen soveltajien kannalta mahdollisimman selkeä. Asetusta valmisteltaessa huomioon on otettu erityisesti pienyhdistyksen jäsenet, joilla ei ole erityistä kirjanpidon tuntemusta. Ehdotuksessa tilinpito on jaettu tilivuoden aikaiseen ja tilivuoden jälkeisiin tehtäviin.

Tilivuoden aikaiset tehtävät koostuvat mikroyhdistyksen menojen ja tulojen merkitsemiseen tilinpitoon maksun perusteella (3 §:n 1 ja 4 momentti). Tarkoituksena on, että tämä tilivuoden aikainen tehtävä tulee käytännössä ainakin pääosin hoidetuksi tiliotteen tai tiliotteen tietojen perusteella, mikä edellyttää, että kaikella mikroyhdistyksen rahaliikenteellä on yhteys määrättyyn tiliin tai tileihin ja että varainkäyttö ja varojen hankinta perustuvat pääosin tilimaksuihin (4 §:n 1 ja 2 momentti). Vaatimuksesta ehdotetaan poikettavaksi vähäisen käteiskassan pitämisen osalta siten, että tällaisesta pidettävää kassakirjaa, käteiskassan rahavarojen tilille tallettamista sekä käteiskassan vuosittaista tilinpitoon täsmäyttämistä koskevilla vaatimuksilla varmistetaan tilinpidon tietojen kattavuus (6—8 §). Tiliotetiedot muodostavat niin sanotussa jäsenavoimessa tilinpidossa käytännössä tilivuoden aikaisen tilinpidon. Jos yhdistyksen säännöissä tai päätöksellä on poikettu jäsenavoimuutta tarkoittavasta lain oletamasäännöstä, on tiliotetiedoista koostuvan tilinpidon lisäksi laadittava erillinen pääkirjanpito (4 §:n 4 momentti).

Tilivuoden jälkeiset tehtävät liittyvät joko vuosilaskelman tai vuosikoonnin laatimiseen. Ehdotuksen mukainen sisällöltään ja toteuttamistavaltaan kevyempi vuosikoonti voitaisiin laatia yhdistyksessä, jonka tilinpito toteutetaan jäsenavoimena ja jonka osalta esimerkiksi yhdistykselle avustusta myöntänyt ei ole edellyttänyt pidemmälle menevää raportointia vuosilaskelman muodossa. Vuosikoonti sisältäisi yleisluontoisen koosteen sekä tilikauden aikaisesta toiminnasta että omaisuudesta, saatavista, veloista ja vastuista tilivuoden päättyessä. Ei-jäsenavoimen tilinpidon valinnan mikroyhdistyksen laatima vuosilaskelma koostuisi puolestaan tuloslaskelmasta (10 § ja ehdotuksen liitteen tuloslaskelmakaava) sekä sen liitteiksi laadittavista omaisuus- ja saatavaluettelosta, velkaluettelosta sekä vastuuluettelosta (11 §).

3 Vaikutukset

Tilinpidon arvioidaan vähentävän ainakin sellaisten pienten yhdistysten hallinnollisia kustannuksia, jotka eivät saa julkisia tukia eivätkä harjoita luvanvaraista rahankeräystä (luvanvaraisen rahankeräyksen edellytyksenä on kirjanpitolain mukainen tilinpito). Ero kirjanpitolain mukaiseen kaksinkertaisen suoriteperusteisen kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimiseen on merkittävin sellaisissa jäsenmaksurahoituksella kokonaan tai pääosin toimivissa pienissä yhdistyksissä, joilla ei ole pankkitunnusten lisäksi muita tilinkäyttövälineitä.

Ehdotuksen käytännön vaikutukset riippuvat siitä, kuinka suuressa määrin mikroyhdistykset päättävät tilinpidon käyttöönotosta ja siitä, minkälaisia palveluita niille on tarjolla tilinpidon järjestämiseksi mahdollisimman yksinkertaisella tavalla.

Mikroyhdistyksen on lain ja asetusehdotuksen mukaan voitava jatkuvasti selvittää velkojen ja saamisten määrä ja tilinpidosta on saatava tiedot verovelvollisuuden sekä mahdollisten avustusten ehtojen täyttämiseksi (3 §:n 1 momentti). Tilinpidon järjestämisen ja säilyttämisen laiminlyönti on sanktioitu yhdistyslaissa (YhdL 62 §). Esitetyn perusteella voidaan olettaa, ettei tilinpidon käyttöönotto lisää epäselvyyksiä yhdistysten toiminnan julkisen vero- ja muun valvonnan kannalta.

4 Asetuksen valmistelu

Asetusluonnos on laadittu oikeusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyönä ja siitä on järjestetty Teams-kuulemistilaisuus (14.2.2023) ennen maaliskuun huhtikuussa 2023 pidettyä lausuntokierrosta.

5 Lausunnot

[Täydennetään jatkovalmistelussa]

6 Laintarkastus

[Täydennetään jatkovalmistelussa]

7 Voimaantulo

Asetuksen ehdotetaan tulevaan voimaan 30.6.2023. Yhdistyslain siirtymäsäännöksen mukaan lain 37 a §:n 3–6 momenttia sovelletaan tilinpitoon tilikaudella, joka alkaa 1.7.2023 tai sen jälkeen.